УДК 821.161.2

А.М. Лахманюк

Пригодницька повість в контексті когнітивної наратології: аналіз фреймів (М. Коцюбинський «Дорогою ціною»)

У статті досліджується пригодницька повість М. Коцюбинського «Дорогою ціною» з метою виявлення читацьких естетичних реакцій. Теоретичним підґрунтям праці є головні аспекти когнітивної наратології (Д. Герман) – концепція фреймів і скриптів (Ч. Філмор, О. Кубрякова, Д. Герман). Подається огляд розвитку пригодницької літератури в Україні. Простежується формула пригодницької повісті, а також читацькі ефекти: здивування, когнітивна невпевненість, когнітивна невизначеність.

Ключові слова: пригода, когнітивна наратологія, фрейм, скрипт, читацькі очікування, естетичні ефекти.

Antonina Lakhmaniuk Adventure story in the context of cognitive narratology: framing analysis

(At a high price by Mykhailo Kotsiubynsky)

The article deal with the adventure story At a high price by Mykhailo Kotsiubynsky in order to reveal the aesthetic reactions of readears. The theoretical background of the article consists of the main aspects of cognitive narratology (D. Herman) like the concept of frames and the concept of scripts (Ch. Fillmore, O. Kubriackova, D. Herman). The model of the research implements by means of framing analysis. We concentrate on the observation of isolated episodes (frames) in the text and investigate readers` expectations (scripts). The aesthetic reactions of implied reader occurs in every frame. The article also presents the review of the development of adventure literature in Ukraine. There is the formula of an adventure story and readers` effects such as: surprise, cognitive uncertainty and cognitive ambiguity.

Key words: adventure, cognitive narratology, frame, script, readers` expectations, aesthetic effects.

Постановка проблеми. Пригодницьким у літературознавстві називають твір, який розвиває тему пригод (освоєння чи завоювання нових земель, блукання героїв у невідомих чи екзотичних країнах, долання перешкод тощо), відзначається гостротою сюжету, а також динамікою і напруженістю дії [6; 8]. Зазвичай такі тексти спрямовані на те, щоб захопити читача нестандартним розвитком перипетій, елементами інтриги, романтичними персонажами.

Шлях розвитку цього жанру починається від витоків чарівної народної казки і тягнеться до сучасних повістей, романів, детективів, фантастики тощо. «В Україні першим пригодницьким твором можна вважати видану у Франції повість «Маруся» (1878) Марка Вовчка (проте на батьківщині вийшла на початку ХХ ст.). Справжній розквіт пригодницької літератури припадає на 1920-1930 рр. З'являються книги для підлітків («Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі Руперта та інших» (1925) М. Йогансена; «Господарство доктора Гальванеску» (1929) Ю. Смолича; «Зоряна фортеця» (1933), «Батьківщина» (1936), «Школа над морем» (1937) О. Донченка; «Лахтак» (1935), «Шхуна "Колумб"» (1940) та ін. твори Миколи Трублаїні)» [3]. Одним із засновників українського пригодницького роману з елементом сенсації був Г. Лужницький, автор книг «Кімната з одним входом» 1930, «Гало, гало, напад на банк» 1935 та ін. [6, с. 598]. Пригодницьким з елементами автобіографії вважається роман «Тигролови» І. Багряного (1946). 1950-1970 рр. представляють нове відродження жанру («В Країні Сонячних Зайчиків» (1959), «Тореадори з Васюківки» (1963-1970) В. Нестайка, «Земля Світлячків» (1979) В. Близнеця). Популярними були історичні романи героїко-романтичного спрямування, в яких «автори приховували дуже актуальні проблеми збереження національної свідомості, патріотизму, української мови («Євпраксія» (1975), «Роксолана» (1980), «Я, Богдан» (1986) П. Загребельного; романи Р. Іваничука,

В. Малика та ін.)» [3]. Розвиток жанру в XXI ст. представлений такими іменами: В. Шкляр, В. Кожелянко, Ю. Щербак, П. Яценко, З. Мензатюк тощо.

Одним із майстрів пригодницького романтичного сюжету в українській літературі XIX – початку XX ст. вважають Михайла Коцюбинського. Хоч до жанру пригоди належить лише повість «Дорогою ціною» (за винятком деяких рис в дитячих оповіданнях), проте у цьому тексті він проявив себе, за влучним висловлюванням Ярослава Поліщука, як «вправний оповідач, із добре виробленими професійними прийомами, гідними «першорядного белетриста» (І. Франко). Він добротно вибудовує сюжет; уміло веде інтригу, тримаючи читача в напруженні від перших сторінок до розв'язки оповідання; знає, де перервати оповідь, лишаючи додумувати подробиці читачеві. Пластично зображені пригодницькі сцени, без яких такий твір не був би повноцінним…» [7, с. 75].

Мета статті – дослідити повість Михайла Коцюбинського «Дорогою ціною» як пригодницький текст. Головне питання, на яке ми прагнемо знайти відповідь, пролягає у сфері читацької рецепції і звучить так: що дозволяє читачеві, який перебуває у процесі пізнання тексту, конструювати ментальну модель пригодницького світу? Тому теоретичною призмою нашого аналізу є когнітивна наратологія.

Основний виклад. Розглянемо стисло основні аспекти когнітивної наратології як теоретичного підходу до вивчення літератури. У своїй праці «Cognitive narratology» німецький дослідник Девід Герман стверджує, що «когнітивна наратологія є трансмедіальною галуззю, яка досліджує взаємозв'язок розповіді і мислення не лише на друкованих носіях, а й в усній комунікації, також у кіно, радіо-повідомленнях, віртуальних комп'ютерних середовищах та інших наративних засобах інформації. Зі свого боку, цей взаємозв'язок розповіді і мислення можуть

означити численні фактори, пов'язані зі створенням та тлумаченням наративів, що включають: сюжетотворчу діяльність розповідачів; процеси, за допомогою яких інтерпретатори надають певного значення наративній дійсності, що виникає на основі описаних уявлень або артефактів, а також когнітивних станів і персонажних систем вигаданого світу. До того ж, взаємозв'язок мислення і наратії може вивчатися, як функція сюжету, як об'єкт інтерпретації і як засіб здобуття досвіду – джерело структурування і осмислення дійсності» [11, section 1].

З'ясовуючи методологію когнітивної теорії розповіді, дослідники-наратологи визначили її ключові питання (відповіді на які ми постараємося відобразити у дослідженні):

Які когнітивні процеси підтримують наративне розуміння, дозволяючи читачам, глядачам, слухачам вибудувати ментальні моделі світів, породжені історіями?

Як використовуються конкретні репліки для побудови хронології подій?

Що є основною характеристикою наративних репрезентацій?

Як саме історії функціонують як інструменти мислення?

Чи є наратив способом репрезентації, призначеним для визначення якості відчуттів та переживань?

Що потрібно для того, щоб пережити події в наративному світі? [11, section 2].

Когнітивна наратологія користується специфічною терміносистемою. Основними термінами цієї науки є «фрейм» (frame) та «скрипт» (script). Фрейм (межа, рамка, схема) у словнику Олени Кубрякової пояснюється, як «набір припущень щодо організації формальної мови», як «набір сутностей, що існують у світі» і як «організація уявлень, збережених в пам'яті» [5, с. 187]. Теорія скриптів описує автоматичність, характерну діям людини. Скрипт дозволяє

розуміти не тільки реальну або зображену ситуацію, а й детальний план поведінки, яка пропонується в цій ситуації [5, с. 172, с. 174]. Функція обох концептів полягає у «відтворенні знань людського суб'єкта пізнання, а також очікувань щодо стандартних подій та ситуацій» [13, с. 69]. Тобто, як стверджує Девід Герман, фрейми управляють нашими очікуваннями, а скрипти направляють нас у певне русло очікувань. «Фрейми використовується для окреслення очікування про те, як сфера досвіду може структуруватись у певному проміжку часу, а поняття «скрипта», тобто типу репрезентації знань, що уможливлює очікувану послідовність подій, які зберігаються в пам'яті, було введено для того, щоб пояснити, як людям вдається створити складні інтерпретації історій на основі небагатьох текстових або дискурсних реплік (ключів, схем)» [11, section 3.1].

На нашу думку, переконливу концепцію фреймової семантики, на котру ми орієнтуватимемось у поданому дослідженні, запропонував американський лінгвіст Чарльз Філмор: «Фрейми інтерпретації можуть бути введені в процес опанування текстом внаслідок їх активації інтерпретатором або самим текстом. Фрейм активізується, коли інтерпретатор, намагаючись виявити сенс фрагменту тексту, виявляється здатним приписати йому інтерпретацію, розмістивши зміст цього фрагменту в модель, яка відома незалежно від тексту» [10, с. 65].

Сучасні учені зазначають, що когнітивна наратологія «застосовує деякі поняття когнітивних психології та лінгвістики для аналізу наративу, зосереджуючись на таких питаннях, як сприйняття розповідей читачем чи зображення свідомості й емоцій у тексті» [9]. Саме тому у цьому дослідженні ми пропонуємо простежити за читацькими реакціями, використовуючи аналіз фреймів.

Сюжет повісті «Дорогою ціною» – це історія невдалої втечі з панської неволі двох молодих людей – юнака Остапа і закоханої у нього молодиці Соломії. Остап під час втечі

отримує поранення і згодом потрапляє до в'язниці, а Соломія, визволяючи Остапа, гине. Остап залишається живий, та не здобуває омріяної волі. Повість містить регулярну автопрезентацію себе як пригодницького тексту («Ся пригода була їм навіть на руку» [4, с. 108], «Раз сталася така пригода» [4, с. 133], «Несподівано трапилась пригода…» [4, с. 136]).

Структурно повість розпадається на епізоди, кожен з яких утворює окремий фрейм. Ряд подій, які очікує читач – це скрипти. Проаналізуємо твір поетапно, йдучи услід за текстом, щоб простежити естетичні реакції імпліцитного читача.

Фрейм «Ціна волі» (повідомлення про соціально-політичне життя України в 30 рр. XIX ст.) – це епізод, в якому політично заангажований голос розповідача зосереджує нашу увагу на головних подіях повісті: «…річкою текло вкраїнське селянство туди, де хоч дорогою ціною можна здобути бажану волю, а ні – то полягти кістками на вічний спочинок…» [4, с. 90]. Фрагмент провокує у читача очікування боротьби за свободу, випробування, виживання та, можливо, навіть втрати.

Фрейм «Побачення». Так ми називаємо епізод прощання головних героїв – Остапа і Соломії. Читач перебуває в когнітивній невизначеності, уявляючи фінал побачення-прощання (романтика, хіть, трагізм). Як тільки стає відомо, що вони коханці («Тікаєш… покидаєш мене… І отсе я лишуся сама з тим осоружним чоловіком…» [4, с. 90]), очікуваний фінал скрипта – поцілунок («Остап підняв свої сакви і поцілувався з Соломією» [4, с. 92]). Розповідач поки втамовує романтичні читацькі побажання.

Фрейм «Подорожній». Остап вирушає в дорогу. Жага до волі заряджає героя мужністю, безстрашністю та невіданою силою до нових звершень. На цьому етапі життя свобода була дорогим подарунком парубкові: «Воля, воля і воля! Се чарівне слово, споетизоване столітнім дідом,

розпалювало кров у хлопця, а дедалі, з літами, під впливом витворених панщиною умов, прибирало більш конкретну форму, глибше значення» [4, с. 94]. Аналізуючи заданий контекст, читацька свідомість очікує на шляху протагоніста небезпечних подій, несподіваних персонажів. Таким персонажем стає Соломія. Ми розуміємо це тоді, коли молодиця наздоганяє свого коханого. Розповідач скеровує наші очікування в хибний бік, повідомляючи, що до шляху наближався «молодий, безвусий парубок, міцно збудований, у високій сивій кучмі, короткій чугаїнці і з довгим ціпком» [4, с. 6]. Сподіваний скрипт: можливо, це погоня; героєві загрожує небезпека. З приходом Соломії маємо невиправдані очікування та посилення напруги. Очевидно, що Соломія – ініціатор пригод. Вона наважилася покинути все заради власного щастя: «…все мені противне, все гидке: і чоловік, і панщина, й життя моє безщасне… Пропадай воно все пропадом… Піду і я світ за очі.. Вже ж за тобою хоч серцеві легше буде…» [4, с. 97].

Фрейм «Дорога». Отож, персонажі разом намагаються долати непередбачуваний шлях. План майбутнього визріває у Соломії: «Вони оселяться в слободі, вона хазяйнуватиме, а він із Січі наїздитиме додому, а то й зовсім облишиться на господарстві…» [4, с. 97]. Аби уникнути стеження, жінці необхідно маскуватися під парубка. Неприємним у цій ситуації є акт обрізання волосся молодиці, як символ втрати життєвої сили.

Структура тексту стає динамічнішою. Скрипт: якою буде дорога? Хто трапиться персонажам? Можливо, очікувати погоні?

Фрейм «Колективна втеча». Головні герої потрапляють до узгір'я з іншими втікачами. Новий простір – нові очікування: читач передбачає, що разом буде безпечніше спланувати втечу. Така стратегія успішна, якщо домовитись та все продумати. Нічний спокій порушує то кінський тупіт («Гаси вогонь! – обізвався хтось пошепки й з

тривогою. – Крий боже, ще помітять…» [4, с. 102]), то виття вовка («Ураз – що се?.. Далеко за річкою блиснуло щось… Усі стрепенулись. Та не встигли вони спам'ятатися, як вогні згасли і одночасно, десь недалеко в комишах жалібно завив голодний вовк» [4, с. 105]), змушуючи людей насторожитись. Водночас тривога з'являється і в читача: прогнозування небезпеки посилює напругу.

Проте, спільна переправа на «берег свободи» завершилась невдачею: «Лови їх! В'яжи! – гукали козаки, впадаючи на тих, що не встигли сісти у човен. Вони зіскакували з коней і кидались на втікачів. Усе змішалося» [4, с. 107]. Остап з Соломією не встигають сісти в човен, але їм вдається втекти і сховатись від козаків в глибокому проваллі.

Фрейм «Надія на втечу». Персонажі намагаються самотужки знайти вихід. Читач занепокоєний, адже передбачає, що вони будуть блукати. Надія на успіх з'являється у героїв зі спогадом про мірошника Якима, котрий «хвалився, що знає спосіб переправити їх у Туреччину… Тепер нічого іншого не лишалося, як звернутися до того мірошника, бо переховуватися далі на сьому боці було небезпечно: їх могли спіймати, одіслати до пана або запроторити в тюрму» [4, с. 108-109].

Фрейм «Втеча». Мірошник пропонує втікачам простий план: «зв'язати невеличкий пліт, аби міг здержати двох людей, – і в темну ніч, ховаючись од козаків, переплисти у плавні. А там уже безпечно» [4, с. 111]. На цьому етапі читач довіряє розповідачу, а, отже, напруга спадає. Емоції посилюються завдяки зображенню динамічного пейзажу: «То горіли плавні… Здавалося, розбурхане море вогню кипіло, ревло, бризкало вогняною піною, раз червоною, як грань, раз білою, як світло блискавки, і йшло сердитими хвилями на чорні безборонні плавні, що причаїлись і тремтіли у нічній пітьмі» [4, с. 112].

Очевидно, що ефект пригодництва автор закладає навіть в описи природи.

Дещо змінює читацькі враження переправа: пліт пропустив воду, піддався течії і ніс втікачів серединою річки. Однак, Остапу вдається «зачепитись за прибережну вербу»: обоє, знесилені стихією, опиняються на березі.

Хочеться наголосити на тому, як несподівано письменник будує розповідь далі. Читача переповнюють радісні емоції: персонажі на іншому боці ріки, за кордоном (значить, на волі). Але в протагоніста контрастні почуття: «…замість радості – сильне обурення стрепенуло його істоту… – Бодай ти запалася, триклята країно, з твоїми порядками!.. – закляв він наголос» [4, с. 113]. В душі Остапа ожили всі кривди і знущання, яких він зазнав в рідному краї. Стан заспокоєння, в якому перебуває читацька свідомість, порушує динамічний ефект несподіванки – поранення Остапа (почувши голос, кордонний козак вистрілив у пітьму та неочікувано влучив парубкові в груди). Постріл – сильний емоційний та водночас контрастний ефект для читача. На фоні когнітивної впевненості наратор руйнує читацькі очікування.

Фрейм «Виживання». Остап з Соломією уже на свободі, але життю чоловіка загрожує небезпека. Читацька впевненість у щасливий фінал зруйнована беззаперечними фактами наратора. Нове припущення (скрипт): чоловік помре. У плавнях на героїв чекає виживання в умовах природи.

Починаючи з цього фрагменту і надалі характер Соломії розкривається яскравіше. Вона проявляє себе сміливою, винахідливою та сильною духом жінкою: «Помітивши, що Остап не рушиться з місця, вона вхопила його під руку і сливе поволокла за собою… вона бігла усе вперед, пойнята жахом, нічого не помічаючи, бажаючи тільки забігти якомога далі, укритися від наглої смерті» [4, с. 114]. Лише в її руках відповідальність за життя коханого, і

жінка вірить, що «він вигоїться… він житиме… вона не дасть йому загинути…» [4, с. 116].

Фрейм «Виживання» охоплює чималу частину твору і включає такі підфрейми:

Рух комишами (Соломія допомагає пораненому пересуватись).

Блукання Соломії (вона залишає Остапа наодинці і намагається самотужки шукати допомогу; збивається з шляху, блукає в комишах).

Очікування Остапом порятунку (фізичний і душевний біль, спогади, марення).

Події набувають драматичного характеру. У читача немає впевненості щодо успішного фіналу. Нарація будується таким чином, аби кожного разу скерувати читацьку свідомість в хибний бік, постійно зумовлюючи контрастні емоції.

Фрейм «Цигани». Надія на одужання Остапа з'являється, коли Соломія знаходить циганський виселок. Сім'я погоджується доглядати за чоловіком: «Стара циганка взяла Остапа під свою опіку. Вона ходила коло нього, варила йому зілля, обдивлялась рану, поїла козячим молоком…» [4, с. 129]. Надалі читацькі очікування виправдовуються: «І Остап поправлявся. Гарячка згодом спала, рана швидко затягувалась, сили підживали» [4, с. 132]. Проте, шахрайський спосіб життя циган (жебрацтво, злодійство) призводить до нових небезпек: вони використовують Соломію, забирають останні гроші, зароблені жінкою у заможного болгарина. Сприймання тексту змінює несподівана пригода – арешт злодійської сім'ї разом з Остапом. Читач переживає цю подію двічі: вперше, коли дізнається сам; вдруге, коли довідується Соломія (адже її не було в хатині під час арешту).

Очікування знову змінюються: як Остап врятується? Чи будуть вони з коханою разом?

Фрейм «Надія на визволення». Завдяки підтримці Івана Котигорошка (втікач, котрий намагався допомогти героям при колективній втечі) Соломія дізнається, що Остап в конаку (відділ поліції). Невдала спроба переговорів вселяє в серці жінки зневіру: «Нащо вони стільки терпіли, стільки набідувалися на Бессарабії, мало не пожили смерті у плавнях? Чи не краще було б зігнити у панській неволі серед своїх людей?» [4, с. 143]. Нові позитивні сподівання з'являються, коли Соломія придумує план: напасти на турків і відбити Остапа. Однак, напад завершується невдачею: Івана вбивають, Соломія падає у воду.

Розповідач тримає читача в когнітивній невизначеності, оскільки не подає конкретних вказівок про смерть героїв. Очікуваний скрипт для читача: все погано склалося, мабуть, персонажі загинули.

Епілог – фрейм «Дорогою ціною». Зазначена велика часова межа («Чимало води утекло в Дунаї з того часу» [4, с. 149]). Найбільш неочікувана подія: лише Остап залишився живий, але якою ціною: «Остап охоче піднімає сорочку і показує збасаманений синій хребет, де списана, як він каже, його життєпись: – Оце ззаду пам'ятка від пана, а спереду, між ребрами, маю дарунок від москаля… кругом латаний… з тим і до Бога піду… Дорого заплатив я за волю, гірку ціну дав… Половина мене лежить на дні Дунаю, а друга чекає й не дочекається, коли злучиться з нею…» [4, с. 150-151].

Як зазначає літературознавець Ярослав Поліщук, «у творі є все, необхідне для читацького успіху, – гостра інтрига та сильні, симпатично змальовані персонажі» [7, с. 72]. Варто наголосити, що Михайлу Коцюбинському вдалося створити нестандартний жіночий образ. Соломія – авантюрна жінка. Саме завдяки цьому персонажу читач відчуває у тексті пригодництво. Кожна подія з її участю набуває яскравого, динамічного та неоднозначного характеру. Переодягання Соломії на парубка, обрізання волосся, відвага на втечу, сміливість та мужність в дорозі,

практичність і швидкість в праці, кмітливість і винахідливість в полоні – риси маскулінної жінки, надзвичайно сильної та вольової. У порівнянні з Остапом, Соломія – яскраво виражений персонаж.

Висновки. Таким чином, завдяки накладанню фреймів подієва картина повісті завжди набуває нового значення. Кожна пригода приносить читачу інші очікування. Найчастіше вони моделюються за принципом контрасту. Стратегію пригодницького тексту нам вдалося простежити за допомогою такої формули:

персонажі разом + персонажі живі + персонажі на волі = щастя.

Читач очікує наявності усіх компонентів, адже тільки тоді персонажі будуть щасливими. Проте автор будує наратив так, що один компонент завжди підтримується, інші – балансують. Наприклад: невдала переправа: разом, живі, але ще не на волі; поранення Остапа, виживання в комишах: разом, на волі, життя – під загрозою; виживання в циган, арешт Остапа: живі, не разом і не на волі; спроба визволення Остапа: не разом, не на волі, Соломія помирає. Нарація структурується таким способом, аби якомога довше інтригувати читача.

Отже, наприкінці тексту маємо все, протилежне читацьким очікуванням. Фрейми втрат, жертв, випробування, виживання та смерті наповнюють повість контрастною динамікою. Фреймовий підхід допомагає структурувати читацький досвід, виявляючи такі естетичні ефекти: здивування, когнітивна невпевненість, когнітивна невизначеність.

Запропонована модель аналізу могла б бути перспективою подальших досліджень не тільки творчості Михайла Коцюбинського, а й інших авторів.

Література: Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія та поетика: монографія / Т. В. Бовсунівська. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. – 180 с.

Вулис А. В мире приключений / А. Вулис. – М.: Советский списатель, 1984. – 386 с.

Іванюк С. С. Література пригодницька [Електронний ресурс] / Енциклопедія сучасної України. Encyclopedia of modern Ukraine. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55762.

Коцюбинський М. М. Твори: В 4-х т. Т. 2. / Упоряд. і приміт. М. Грицюти / М. Коцюбинський. – К.: Дніпро, 1984. – 382 с.

Кубрякова Е. С. и др. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общей редакцией Е. С. Кубряковой. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. – 197 с.

Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К,: Академія, 2007. – 752 с.

Поліщук Я. І ката, і героя він любив…: Михайло Коцюбинський: літературний портрет / Ярослав Поліщук. – К.: Академія, 2010. – 304 с.

Пригодницькі твори [Електронний ресурс] / Словник літературознавчих термінів. – Режим доступу: http://gorodenok.com/пригодницькі-твори/.

Собчук О. Чому наратологія популярна? [Електронний ресурс]: Published on Monday, 13 February 2012 / О. Собчук. – Режим доступу: http://www.historians.in.ua/index.php/en/avtorska-kolonka/134-oleh-sobchuk-chomu-naratolohiia-populiarna.

Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка: Пер. С англ. / Сост., ред., вступ. ст. В. В. Петрова и В. И. Герасимова. – М.: Прогресс, 1988. – 320 с.

Herman David. Cognitive narratology [Електронний ресурс] / Interdisciplinary Center for Narratology, University of Hamburg. Last modified: 13 March 2013 / D. Herman. – Режим доступу: http://wikis.sub.uni-hamburg.de/lhn/index.php/Cognitive_Narratology.

Herman David. Scripts, Sequences, and Story: Elements of a Postclassical Narratology [Електронний ресурс]: Vol. 112, No. 5 (Oct., 1997), pp. 1046-1059. – Published by: Modern Language Association / D. Herman. – Режим доступу: www.jstor.org/stable/463482.

Cognitive narratology [Електронний ресурс] / Routledge Encyclopedia of Narrative Theory / Edited by David Herman, Manfred

Jahn and Marie-Laure Ryan. – с. 67-71. – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=oX8hmVw_yXYC&pg=PA71&dq=Cognitive+Narratology&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKEwjRreuhq4vMAhUMJJoKHY67A7s4ChDoAQgoMAI#v=onepage&q=Cognitive%20Narratology&f=false.

Лахманюк А. Приключенческая повесть в контексте когнитивной нарратологии: анализ фреймов (М. Коцюбинский «Дорогой ценой»)

В статье исследуется приключенческая повесть М. Коцюбинского «Дорогой ценой» с целью выявления читательских эстетических реакций. Теоретическим основанием труда являются главные аспекты когнитивной нарратологии (Д. Герман) – концепция фреймов и скриптов (Ч. Филмор, Е. Кубрякова, Д. Герман). Дается обзор развития приключенческой литературы в Украине. Модель анализа реализуется с помощью фреймового подхода: фрейм – отдельный эпизод (рамка) в тексте, скрипт – ожидание читателя. Эстетические реакции имплицитного читателя проявляются в каждом фрейме. Прослеживается формула приключенческой повести, а также читательские эффекты: удивление, когнитивная неуверенность, когнитивная неопределенность.

Ключевые слова: приключение, когнитивная нарратология, фрейм, скрипт, читательские ожидания, эстетические эффекты.